

In dit nummer onder andere

De kredietcrisis uitgelegd	1
Nog geen besluit over toeslagverlening	4
Gepensioneerden vaak steunpilaar vrijwilligerswerk	5
De actuele dekkinggraad PDN	6
Goed om te weten wat <i>herberek vorige periode</i> betekent	7
Column	8

Woelige tijden

Een pensioenfonds dient als een rots in de branding te zijn en precies dat is nu dagelijks aan de orde. De kredietcrisis en andere ontwikkelingen laten hun sporen na in de financiële wereld.

Om ze het hoofd te kunnen bieden, voert PDN van oudsher een beleggingsbeleid dat met beide benen op de grond staat en heeft het pensioenfonds buffers aangelegd. In deze uitgave gaan verantwoordelijken in op de actuele relatie tussen dit beleggingsbeleid en marktschommelingen. Waarom er nog geen besluit ligt over de indexatie leest u daarna. Verder inspirerende informatie en nuttige tips voor gepensioneerden met een hartverwarmende column als besluit.

Colofon

Pensioencontact verschijnt drie keer per jaar en is bestemd voor degene die een uitkering ontvangt van PDN.

Redactieraad:

Inge von der Ahé, Ivo Coolen, Anita Creusen, Marleen Hoepfertz, Jan Janssen, Steef Lauwers, Harry Coerver en Henk Thonen.

Realisatie:

Hard Working Reader Publishers

Illustraties:

Geert Setola

Fotografie:

Annemieck Mommers en anderen

Redactieadres:

PDN t.a.v. Harry Coerver

Postbus 6500, 6401 JH Heerlen

E: info.PDN@dsm.com

I: www.PDNpensioen.nl

T: 045 5782056

Pensioen Desk:

T: 045 5788100

Voor blinden en slechtzienden is een gesproken versie van *Pensioencontact* kosteloos verkrijgbaar.

Pensioencontact

Pensioencontact is een uitgave van Pensioenfonds DSM Nederland

Onzekerheid grootste probleem bij de kredietcrisis

Onze pensioenen zijn niet in gevaar

John van Engelen: 'Het bestuur heeft een veilige koers uitgezet.'

De kredietcrisis is dagelijks in het nieuws. Het gaat met name om miljardenverliezen bij banken en om de negatieve invloed daarvan op financiële markten. Omdat pensioenfondsen veel van hun vermogen op die markten moeten verdienen, ligt de vraag voor de hand of de kredietcrisis knaagt aan de hoogte van uw pensioen. Het antwoord is nee.

We vragen twee specialisten van DSM Pension Services (DPS), de uitvoeringsorganisatie voor Pensioenfonds DSM Nederland (PDN), en twee bestuurders van PDN hoe dat kan. Eerst kijken we kort met ze naar wat de kredietcrisis eigenlijk is en hoe die kon ontstaan. Daarna belichten we de uitwerking ervan op de financiële gezondheid van ons pensioenfonds.

LAGE RENTE

Ewout Gillissen, beleggingsmanager bij DPS: 'De kredietcrisis is ontstaan in de Verenigde Staten maar de gevolgen daarvan verspreiden zich over de wereld. Voordat de crisis zich in de zomer van 2007 in volle omvang openbaarde, was het probleem al jaren in stilte aan de gang. De oorzaak ligt in het verleden. Vóór het jaar 2000 kende de wereld namelijk lange tijd een gezonde economische groei bij een beheersbare inflatie. Die groei werd mede mogelijk door een lage rente in de VS. Die omstandigheid maakte het in dat land gemakkelijk meer geld te besteden dan je had, het was immers goedkoop te lenen. Bovendien heerste er geen streng toezicht. Dat werd vooral ingegeven door het Amerikaanse geloof dat grote vrijheid op de markten uiteindelijk het beste resultaat oplevert. Het is overigens inderdaad bewezen dat het zo werkt.' Hoe kon het dan toch fout gaan? 'Meer en meer Amerikanen gingen boven hun stand leven. Omdat het niettemin goed bleef gaan, leidde dit tot excessen. "Een vrije markt corrigeert zich dan zelf", zeggen de Amerikanen en dat is precies wat er nu gebeurt.'

ALGEHEEL OPTIMISME

Hoe ging dat in zijn werk? 'Particulieren verwierven met hun hypotheek tegen zeer gunstige tijdelijke variabele tarieven een eerste, daarna vaak een tweede en zelfs een derde huis. Die verkochten ze met mooie winsten. Dat dreef de huizenprijzen weer verder op en stimuleerde de economie. Omdat zoveel mensen een deel van de groter wordende koek kregen, deed ook bijna iedereen mee en ontstond een opwaartse spiraal.' Waren er dan geen kritische Amerikanen die gevaren zagen en waarschuwden? 'Zeker, maar er heerste teveel een algehele sfeer van optimisme. De feestvierders beschouwden mensen die aan de bel trokken als onverbeterlijke pessimisten.' En de toezichthouder? 'Die bleef vertrouwen op de vrije marktwerking. Als een dergelijke opwaartse spiraal te lang duurt, ontstaat bij iedereen het verkeerde besef dat er helemaal geen risico meer bestaat. Tot het moment waarop dat risico zich doet gelden.'

PIJNLIJKE MARKTCORRECTIE

Hoe gebeurde dat? 'Het begon te kraken toen de rente in de zomer van 2007 fors steeg. Al die mensen die tegen soepele voorwaarden veel geld hadden geleend, werden er nu aan herinnerd dat ze dit tegen variabele rente hadden gedaan. Ineens waren hun schulden groter dan hun bezit. Hun hypotheeklasten vlogen omhoog.' Daar had je dus de markcorrectie. 'En wel een pijnlijke, want veel mensen konden niet meer aan hun betalingsverplichtingen voldoen. In de VS gaat dat er dan anders aan toe dan hier. De bank vordert al snel de huissleutel om het pand te veilen. Ineens stonden er zeer veel huizen te koop waar weinig vraag naar is. Dat betekent verder dalende prijzen, makelaars, bouwbedrijven en leveranciers van luxe

goederen zonder opdrachten. Bovendien stopten banken ineens massaal met het aanbieden van risicovolle financiële producten. Hoe meer bedrijven medewerkers moesten ontslaan, hoe meer mensen hun schulden niet meer konden betalen enzovoort. De spiraal draaide nu heel snel in neerwaartse richting. Vooral sommige beursgenoteerde banken leden enorme verliezen. Enkele gingen zelfs failliet. Omdat de financiële wereld internationaal werkt, verspreidde de kredietcrisis zich ook naar andere landen.'

Frans Pistorius: 'In geen enkel jaar kunnen we voorspellen of er wel of niet wordt geïndexeerd.'

SANERINGSPROCES

Heeft PDN zelf directe beleggingen in dit soort risicovolle Amerikaanse hypotheek? Ewout Gillissen zegt van niet: 'We zijn te voorzichtig om in beleggingscategorieën met veel onzekerheden te stappen. Omdat ons beleggingsbeleid is gericht op zoveel mogelijk spreiding van risico's zijn we minder kwetsbaar voor de gevolgen van een crisis in één beleggingscategorie. Het heeft ons rechtstreeks dus geen geld gekost. Wel hebben we, als iedere andere belegger, last van de door de kredietcrisis ontstane neerwaartse trend op de financiële markten. Waar we over in de kranten lezen, is het saneringsproces dat in volle gang is. Er zijn ook sectoren en bedrijven die het ondanks de crisis goed doen. DSM zelf is daar een voorbeeld van. Daarin mogen we om begrijpelijke redenen niet beleggen, maar we behalen met sommige andere beleggingen ook nu mooie resultaten.'

VOORZICHTIG BELEGGEN

Je vraagt je af of een dergelijke kredietcrisis niet ook in Europa zou kunnen ontstaan? 'Dat denk ik niet. Dat gaat hier anders. Bij onze banken krijg je echt nergens krediet op je blauwe ogen. Ook is in Amerika de economie in sterkere mate afhankelijk van de welstand van ondernemers dan hier. Juist daar vallen de klappen want dat zijn belangrijke afnemers van bankkredieten.' Dat brengt ons bij het beleggingsbeleid van PDN en de relatie daarvan met de pensioen-

verplichtingen. Ewout Gillissen: 'We beleggen nooit in iets waarvan we de risico's niet helemaal kunnen begrijpen.' Frans Pistorius, voorzitter van het bestuur van PDN: 'Dat is precies wat er is gebeurd met Amerikaanse hypotheek. Op het laatst wist niemand meer welke risico's hij liep. Je kunt dus zeggen dat ons, op dat punt conservatieve, beleggingsbeleid in tijden van crisis goed heeft gewerkt.' Pari Kandhai is hoofd actuaariaat van DPS: 'Je opereert als pensioenfonds per definitie in een omgeving met veel risico. Dat komt omdat het grootste deel van onze pensioenverplichtingen nou eenmaal in de toekomst ligt. Maar, risico is niet alleen per definitie slecht want er staat een beloning tegenover. Je moet dus zodanig met risico's omgaan, dat je ze altijd te snel af bent en niet in benarde situaties kunt belanden. Dat hebben we gedaan en daarom kunnen we nu bij PDN de gevolgen van de kredietcrisis aan.'

Ewout Gillissen: 'We beleggen nooit in iets waarvan we de risico's niet helemaal kunnen begrijpen.'

DE ACTUARIS MEET

Pari Kandhai: 'Het doel van het pensioenfonds, het onder alle omstandigheden nakomen van de pensioenverplichtingen, is heilig. De actuaaris van een pensioenfonds moet daartoe alle verplichtingen inschatten en - belangrijker nog - zorgen dat er altijd evenwicht is tussen bezittingen en verplichtingen van het pensioenfonds. Daarbij wordt reëel en voorzichtig te werk gegaan.' Frans Pistorius: 'Specialisten als actuarissen maken berekeningen. De getallen die daaruit voortkomen, geven het bestuur concrete aanwijzingen hoe we het beleid voor de lange termijn het beste kunnen invullen.' Pari Kandhai: 'Het beleggingsbeleid wordt afgestemd op de verplichtingen. Die afweging bepaalt welke risico's je wel en welke je niet moet willen lopen. Zijn de verplichtingen ruim afgedekt, dan kun je bewust wat meer risico aangaan en de beloning daarvoor in de

vorm van een hoger rendement opstrijken. Garanties krijg je nergens. Wij weten heel goed dat elke dag bedreigingen de kop op kunnen steken. Voor de toekomst houden we daarom rekening met allerlei slechte en goede scenario's. Onze risicootpak is afgestemd op de slechte scenario's. We analyseren voortdurend de voortgang zodat het bestuur PDN financieel gezond kan houden.'

MOOIE DEKKINGSGRAAD

Hoe groot is de invloed van de beurscrisis thans op die gezondheid? 'De graadmeter voor de financiële gezondheid van pensioenfondsen is de dekkingsgraad die we niet voor niets in *Pensioencontact* afdrukken. Onze dekkingsgraad lag eind 2007 bij 150. Vooral door de koersdalingen, met name op aandelen, daalde die naar 137 aan het einde van het eerste kwartaal. Dat is nog ruim voldoende. Zelfs al zou de dekkingsgraad op 119 uitkomen, was er niet veel aan de hand. Ook dan zouden we nog boven de minimumeis zitten en voldoende buffers overhouden om eventuele andere tegenslagen op te kunnen vangen. De kredietcrisis bewijst nog eens dat we die buffers nodig hebben. Wat nu gebeurt, is een test van het systeem. Door de globalisering zullen we vaker te maken krijgen met dit soort heftige bewegingen. De wereld wordt gecompliceerder, er is nergens totaaloverzicht. Je ziet niet voor niets dat op dit moment de markten rekening houden met het ergste.' Ewout Gillissen: 'Ze slaan nu zelfs door naar de andere kant'.

Pari Kandhai: 'Het is ook een test van het systeem.'

AFWEGINGEN

Frans Pistorius: 'Meteen aan het begin van de kredietcrisis zijn bestuur en de beleggingscommissie met de actuaaris en onze beleggers om de tafel gaan zitten met de vraag "Moeten we iets doen?". Het antwoord luidde: "Nee". John van Engelen is namens

de werknemers plaatsvervangend voorzitter van het bestuur van PDN. 'Het bestuur is macro gericht en bemoeit zich niet met de daadwerkelijke beleggingen. Zelfs nu niet.' Frans Pistorius: 'Het feit dat in de beleggingscommissie drie onafhankelijke externe deskundigen meekijken geeft een comfortabel gevoel. Belangrijk is ook dat we zo gezond zijn, dat we nu geen aandelen verliesgevend hoeven te verkopen. Dat we niet bezorgd hoeven te zijn, betekent allerm minst dat het bestuur de ontwikkelingen niet kritisch blijft volgen.' Pari Kandhai: 'Met een dekkingsgraad van 137 kunnen we de crisis blijkbaar aan. De enorme verliezen die bij ondernemingen zijn afgeboekt, en daarmee zijn verwerkt in de koersen, beperken toekomstige verrassingen. Maar, we moeten onze hand niet overspelen.'

VERTROUWEN WEG

Hoe gaat het aflopen met de crisis? Ewout Gillissen: 'Dat weet niemand. Het is moeilijk te becijferen hoeveel er wereldwijd precies is verloren, het grootste deel van de ijsschots zit onder water. Het gaat in ieder geval om vele miljarden euro's. De beurs is de graadmeter van het sentiment en beweegt mee, loopt daarbij vooruit op de economie. Hoe zullen economische groei en inflatie zich ontwikkelen? Het probleem is nu vooral gebrek aan vertrouwen. Beurzen zijn in een nerveuze spanning juist omdat ze niet goed

kunnen inschatten wat er precies gebeurt. Vertrouwen is de crux binnen financiële markten, gebrek eraan legt delen van het financiële systeem plat. Als de handel droogvalt, levert dat vanzelf veel publiciteit op.' Frans Pistorius: 'De betrokken banken hebben heel slechte risico-inschattingen gemaakt waardoor ze nu zelf niet goed meer aan geld komen. Velen die beleggen lijken nu bang te zijn en zijn zeer voorzichtig geworden. Daardoor loopt ons pensioenvermogen terug en niet omdat het slecht zou gaan met de economie of omdat ons beleid niet goed zou zijn.'

TOESLAGVERLENING NA DE KREDIETCRISIS

John van Engelen beaamt dat het van groot belang is dat de kredietcrisis niet voortkomt uit een economische malaise. 'Die zou veel gevaarlijker voor ons zijn.' Hoe staat het met de kansen op toeslagverlening? Frans Pistorius: 'In geen enkel jaar kunnen we voorspellen of er wel of niet wordt geïndexeerd. Het voltallige bestuur besluit daar over. Dat gebeurt op basis van de financiële situatie van het fonds. Niet een incident als de kredietcrisis, maar de inflatie is daarbij onze grote tegenpool. De prijzen van olie en andere vitale grondstoffen zijn daarbij van groot belang.' John van Engelen: 'Voor al dan niet indexeren kan PDN niet meer terugvallen op DSM. Daarom heeft het bestuur een extra veilige koers uitgezet.' Pari Kandhai: 'We hadden en hebben een gezond pensioenfonds.'

Het wachten is op de uitkomst van de CAO-onderhandelingen bij DSM

Nog geen besluit over toeslagverlening

De koopkracht van uw pensioen gaat achteruit wanneer het niet wordt aangepast. PDN streeft er daarom naar om de koopkracht van uw pensioen zoveel mogelijk in stand te houden. Dat kan door op uw pensioen een toeslag te verlenen oftewel door te indexeren. Het streven is er daarom op gericht om uw pensioen de hoogte van de prijzen te laten volgen; de consumenten-prijsindex van het CBS.

Bij het nemen van een besluit over de toeslagverlening zijn naast de ontwikkeling van de prijzen nog twee zaken van belang. Zo mag de verhoging van uw pensioen niet uitgaan boven de algemene loonontwikkeling bij DSM in het betreffende kalenderjaar. Een belangrijke voorwaarde is verder dat de financiële positie van PDN sterk genoeg is om de pensioenen te verhogen.

Toeslagverlening is daarom voorwaardelijk. Van een recht kan dus niet worden gesproken. Het bestuur van PDN neemt jaarlijks

een besluit over het al dan niet indexeren van uw pensioen. Op het moment dat de voor u liggende versie van *Pensioencontact* gedrukt werd, had het bestuur nog geen besluit over de toeslagverlening genomen. Dat kon niet omdat de loonontwikkeling bij DSM niet bekend was. De CAO-onderhandelingen zijn namelijk nog niet afgerond. Helaas kan hier dus geen uitspraak over de eventuele toeslagverlening worden gedaan.

Nadat het bestuur een besluit heeft genomen zult u hierover geïnformeerd worden. Dat zal waarschijnlijk gebeuren via een bijlage bij uw uitkeringsspecificatie. Het moment waarop dit zal gebeuren is niet te voorspellen. In het geval tot toeslagverlening met een verstreken ingangsdatum wordt besloten, zal de verrekening van de toeslag met terugwerkende kracht gebeuren. In de rubriek 'Goed om te weten' leest u hoe een verrekening als deze op de uitkeringsspecificatie komt te staan.

Uitzichtloosheid asielzoekers doorbreken

'Als je 70+ bent, word je niet meer gebeld'

'Onze banden zijn er door verstevigd. Sterker: inzet voor de vrijwilligersorganisatie WereldWijd maakte ons tot vrienden.' Met deze eensgezinde conclusie zetten vier levendige zeventigers hun relaas in over wat er bij hen opbloeië nadat ze stopten met werken.

Bij ieder van hen mondde de loopbaan bij DSM op de een of andere manier uit in een managementfunctie op het gebied van personeelszaken. In die rol kwamen ze elkaar voor het eerst tegen. De pensionering gaf hun contacten een heel nieuw karakter. Rond 1994 gingen ze zich, meer nog dan voorheen en nu ook gezamenlijk, als vrijwilliger inzetten. Hun gevarieerde ervaring, deskundigheid en vooral hun netwerken werden voortaan ingezet om mensen in penibele situaties vooruit te helpen.

KANSARM

Peppi Pilz (77) verliet DSM in 1991 en Pieter de Wit (73) in 1993. Henk Mostert (72), Jos Dols (72) en Fons van Thor die niet bij het gesprek aanwezig kon zijn, volgden het jaar daarop. Veel van hun vroegere contacten op het werk hadden te maken met personele herstructurering vanwege de ingrijpende veranderingen die DSM doormaakte. 'Door het loslaten van de mijnbouw ging een productiebedrijf over in een marketingbedrijf. Dit betekende dat door de opvolgende reorganisaties veel knelpunten op personeelsgebied om een oplossing vroegen. We waren, ieder op zijn eigen manier, bezig om te voorkomen dat het slecht afliep met medewerkers wier oude werk kwam te vervallen.' Peppi Pilz: 'Praten over DSM geschiedenis is voor ons nog steeds een mooi stuk romantiek en dat doen we dan ook regelmatig. Maar het leven gaat verder.' Na het afscheid van DSM, kwamen ze elkaar weer tegen in Eckelrade. In dat plaatsje bevindt zich de school van de vrijwilligersorganisatie WereldWijd. Er wordt speciaal onderwijs gegeven, bedoeld voor extreem kansarmen. Meestal zijn dat asielzoekers. Mensen van zo'n 25 verschillende nationaliteiten bezoeken de school om iets van de Nederlandse taal en praktische vaardigheden onder de knie te krijgen.

TAALBEGINSELEN

Het viertal legt uit: 'WereldWijd richt zich op de onderkant van de samenleving, op mensen voor wie het reguliere onderwijs niet toegankelijk is.' Dat zal niet eenvoudig zijn. 'Nee, ieder spreekt zijn eigen taal, een aantal is analfabeet en bijna iedereen heeft een andere culturele achtergrond.' De docenten spreken niet al die talen, hoe los je dat op? 'Door het onderwijs heel simpel te houden en omdat de verhouding leraar/leerling ongeveer 1:1 is. WereldWijd beschikt, naast vier

vl.n.r. Peppi Pilz, Jos Dols, Pieter de Wit en Henk Mostert: 'Door de slepende procedures komen mensen die daar maar zitten te wachten in een vacuüm terecht.'

vaste krachten, over zo'n 120 vrijwilligers. Dat is de sleutel tot succes. Het onderwijs dat in Eckelrade wordt gegeven, werkt zoals je een klein kind, dat nog geen taal beheerst, de eerste woorden bijbrengt.' Peppi Pilz verduidelijkt: 'Je neemt een hamer, zegt "hamer" en laat meteen zien wat je met een hamer kunt doen. Zo leren ze Nederlands en gelijktijdig de grondbeginselen van een vak.' Henk Mostert: 'Omdat asielzoekers nog niet in het Nederlands kunnen lezen en schrijven is het extra moeilijk om met ze te communiceren. Ze denken volstrekt anders. Een tekening op een plat vlak moet je eerst voor ze zien om te zetten in iets met drie dimensies voordat ze de bedoeling van de schets kunnen begrijpen. Je moet dus echt vanuit hun invalshoek beginnen te onderwijzen. Dat doen we, eenvoudiger kan het niet, door de combinatie van taal en vakopleiding. Voorwerpen, zoals de hamer, worden niet alleen gebruikt, maar ook benoemd.'

FINANCIERING

Met uitzondering van Pieter de Wit die ook penningmeester is, treedt het viertal op als klankbordgroep en overlegorgaan voor het bestuur. WereldWijd werkt zonder vaste subsidie of andere gestructureerde financiering. 'Daarmee zijn we meteen bij een belangrijk punt,' legt Pieter de Wit uit. 'In Nederland houden veel organisaties zich met de beste bedoelingen bezig met asielzoekers, maar dat gebeurt niet gecoördineerd. Die omstandigheid ligt mede aan de basis van het hardnekkige asielzoekerprobleem in dit land. Met behulp van onze contacten helpen we financiële bijdragen te verwerven. Zo zijn we erin geslaagd om subsidies bij de EU in Brussel los te krijgen voor de school in Eckelrade en, het mag toch even worden genoemd, ook een bedrijf als DSM sponsort onze activiteiten. Ondanks dit soort welkome hulp blijft een vrijwilligersorganisatie altijd een uiterst breekbaar iets.'

UITZICHTLOOSHEID DOORBREKEN

Maar dat moedigt jullie ongetwijfeld juist aan. Jos Dols: 'Ja, zo vinden we goede leiding ongelofelijk belangrijk om menselijke processen rondom de opleiding van asielzoekers goed te laten verlopen. Het is daarom buitengewoon boeiend om te zien dat we met alle ervaring en gezond verstand van onze vrijwilligers dit soort lastige vraagstukken toch weten te tackelen. Dat is hard nodig ook want succes bij de integratiecursussen wordt door de bureaucratie tegengewerkt.'

Druk gebarend benadrukken alle vier nog steeds te worden getroffen door de uitzichtloosheid die in asielzoekerscentra heerst. 'Toen ze voor de eerste keer in een AZC kwamen hingen er netten in de trappenhuizen. Die moesten voorkomen dat zij die geen uitweg meer zagen, naar beneden zouden springen. Een aantal zaken is inmiddels wel verbeterd, maar nog steeds komt het voor dat mensen door slepende procedures daar maar zitten te wachten en in een vacuüm terecht komen.' Jos Dols: 'Het doet je dan toch wat om ze tijdens de cursus weer mens te zien worden.' Peppi Pilz beaamt dat en vertelt dat de invloed van Eckelrade verder reikt. 'Ideeën over effectief onderwijs worden intussen ook elders in het reguliere onderwijs gebruikt.'

GEREEDSCHAPSKIST

Hoe verloopt zo'n opleiding bij WereldWijd? 'Asielzoekers melden zich vrijwillig aan voor een cursus voor een vak, bijvoorbeeld lasser of elektromonteur. Op het moment dat ze bij ons komen, zitten ze nog midden in hun asielaanvraagprocedure. Hun toekomst is dus erg onzeker. Toch moet er dringend iets gebeuren. We proberen in Eckelrade hun eerste erkende Nederlandse diploma binnen handbereik te brengen. Als ze dan later een verblijfsvergunning krijgen, kunnen ze daarmee beter de arbeidsmarkt op. Het wil bijvoorbeeld nog wel eens lukken bij NedCar.' En als hun asielaanvraag uiteindelijk wordt afgewezen? 'Dan nemen ze in elk geval een nieuwe vaardigheid mee terug naar hun land. Wij streven ernaar uitgeprocedeerde asielzoekers daarnaast een gevulde gereedschapskist mee te geven. Die kan daar het begin zijn van een beter leven.'

MOTIVATIE

Jos Dols, Henk Mostert, Peppi Pilz en Pieter de Wit doen ook nog ander vrijwilligerswerk. Zo zijn ze bijvoorbeeld al een aantal malen, Henk Mostert als coördinator, de anderen ondersteunend, actief bij het tweejaarlijkse project *Schaatsen voor water* van Plan Nederland waarbij 2500 Limburgse schoolkinderen geld bijeen schaatsen voor schoon water in Afrika. De motivatie is er nog steeds en Peppi Pilz verwoordt het zo: 'Als je 70+ bent, word je, jammer genoeg, niet meer gebeld voor een nieuwe taak. Reken maar dat we dat toch nog willen en als wij op onze leeftijd niks meer doen, verdampen we langzaam.' Pieter de Wit: 'Je moet daarom zorgen dat je banden met de samenleving blijft houden. Dat begint al op het moment dat je stopt met werken. Daarna moet je dat volhouden. Vrijwilligerswerk biedt heel mooie kansen op waardevolle contacten, en hij vervolgt: 'De markt pikt op wat geld oplevert, de overheid wat schrijnend is en al wat er dan overblijft, is voor de vrijwilligers. En dat is niet weinig. Als vrijwilligerswerk zou wegvallen, verschrompelt onze maatschappij. Voor Jos Dols heeft het vrijwilligerswerk ook een belangrijke emotionele kant, vanuit je eigen bevoorrechte positie kun je iets doen voor mensen die het slechter hebben getroffen.' Henk Mostert: 'Vrijwilligerswerk is het zuurdesem van de samenleving. Iedere gepensioneerde kan er aan bijdragen met zijn eigen talent en persoonlijke motivatie. Voor de een is het meer plicht en minder hobby, voor de ander juist andersom. Sommige mensen bij WereldWijd zijn politiek of godsdienstig gemotiveerd, anderen eerder humaan. Het doet er niet toe. Elke geholpen asielzoeker is er namelijk één. Wat er de komende tijd ook gebeurt, vluchtelingen zullen blijven komen.'

Dekkingsgraad PDN

Een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds is de dekkingsgraad. De dekkingsgraad geeft namelijk aan hoe groot het pensioenvermogen is ten opzichte van de pensioenverplichtingen. Eenvoudig gezegd geeft de dekkingsgraad aan of er voldoende geld in kas is om alle pensioenen, nu en in de toekomst, uit te betalen. De dekkingsgraad en de pensioenverplichtingen worden berekend op basis van de marktrente. De cijfers worden na elk kwartaal bekend gemaakt.

Onderstaande tabel toont de dekkingsgraad en de vanaf 2005 bij de berekening gehanteerde marktrente. Dit betreffen deels 'virtuele' dekkingsgraden aangezien PDN geen historie heeft vóór januari 2007. De 'virtuele' cijfers zijn een gewogen gemiddelde van de verplichtingen als ook het belegde vermogen van Pensioenfonds DSM-Chemie en Pensioenfonds Gist-Brocades.

Dekkingsgraad PDN (gebaseerd op marktrente)

	Dekkingsgraad	Gehanteerde marktrente
Ultimo 2004	133%	
Ultimo 2005	143%	3,7%
1 januari 2007	147%	4,2%
Ultimo 2007	150%	4,8%
Ultimo 1ste kwartaal 2008	137%	4,6%

Wilt u meer informatie?

Internetsite PDN

Meer informatie over PDN kunt u vinden op website: www.PDNpensioen.nl

Pensioen Desk: 045-5788100

Vragen over uw pensioen kunt u stellen aan één van onze medewerkers. Zij zijn bereikbaar op telefoonnummer 045-5788100. Zorg dat u uw administratienummer bij de hand hebt als u belt.

Wat is dat nu? Herberek vorige periode???

Goed om te weten

Als Toon in de loop van de morgen de post uit de brievenbus haalt, herkent hij meteen de enveloppe van zijn pensioenfonds. Het logo van PDN kent hij ondertussen wel. Nog voordat hij de enveloppe opent, weet hij ook al wat er inzit. Het is de maandelijkse uitkeringspecificatie.

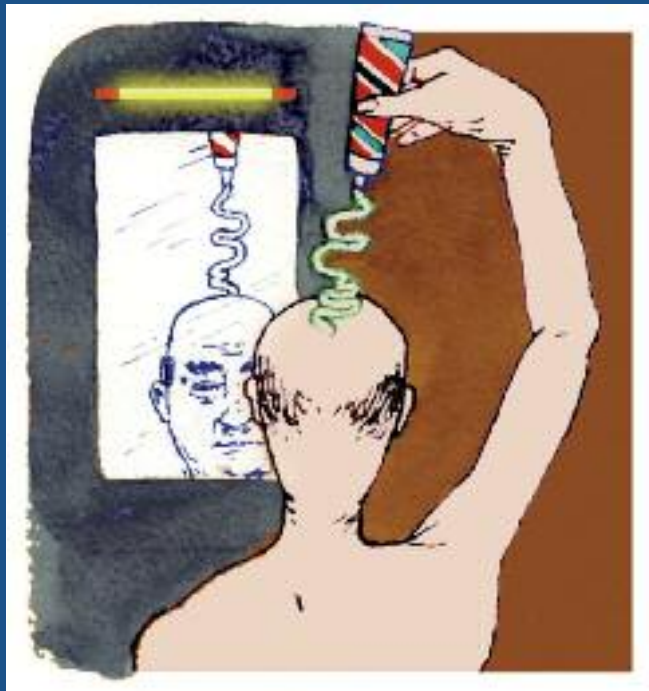
Zoals gewoonlijk bekijkt hij vluchtig of er iets speciaals te ontdekken valt. Meestal is dit niet het geval. Toch ziet hij deze keer iets dat hem niet eerder opviel. Midden op de specificatie, voor het uitbetalingsbedrag, ontdekt hij de beschrijving *Herberek vorige periode*. Daarachter staat een bedrag. Dat heeft hij nog niet eerder gezien. Toon vraagt zich af wat dat betekent. Hij kent de snelste manier om dat aan de weet te komen. Hij neemt de telefoon en kiest 045 5788100, het nummer van de Pension Desk.

'*Herberek vorige periode* betekent dat er een verrekening met terugwerkende kracht heeft plaatsgevonden. Het verrekenende netto-bedrag staat er achter', zo legt de mevrouw van de Pension Desk uit aan Toon. Bij hem gaat een licht op, nu is hem duidelijk waar het over gaat. Hij wil nog graag weten of dit vaak voorkomt. Dat blijkt niet het geval. Toch wordt Toon erop gewezen dat het opnieuw kan gebeuren. 'Stel dat straks een toeslag wordt toegekend per 1 juni, terwijl de uitkeringspecificatie van juni al is verstuurd. De indexatie over de al verstreken maand of maanden zal dan vanaf die datum verrekend worden.'

Ook in dat geval zal de met terugwerkende kracht verrekenende toeslag onder het kopje *Herberek vorige periode* op de uitkeringspecificatie verschijnen. Toon is alvast gewaarschuwd. 'Als u dan niet duidelijk is hoe het herberekende bedrag tot stand is gekomen kunt u altijd bellen', zegt de mevrouw van de Pension Desk. 'Bedankt, dat zal ik zeker doen', besluit Toon.

Is u ook iets niet duidelijk?

Bel de Pension Desk: 045-5788100

Harde Schijf

Mijn harde schijf raakt vol en mijn geheugen kan niet worden uitgebreid. Herhaalde verzoeken daartoe komen niet verder dan de hemelpoort en worden niet ingewilligd. Het euvel heeft bewijsbaar te maken met mijn productiejaar. Mijn omgeving heeft er inmiddels mee leren leven. Ikzelf heb er nogal wat moeite mee. Ik moet er aan wennen dat het geheugen trager is geworden en dat de zoekactie op de harde schijf langer duurt dan voorheen. Of zelfs, dat verkeerde links worden gelegd. Zo reisde ik een tijd geleden met mijn lief van Den Haag naar Heerlen. Met mijn voordeelurenkaart. Ruim op tijd in de trein aanwezig. Mooi plaatsje veroverd dus. Net op tijd ontdekte ik, dat ik vergeten was mijn kaartje te stempelen. Snelheidsrecord verbeterd, gestempeld en met een diepe zucht terug in de coupé. Lief tevreden. Conducateur vol bewondering. Hij bekeek het kaartje. Vrije treinreis. Zette een stempel, wenste ons allervriendelijkst goeie reis en ging op zoek naar zwartrijders. Leuke man. In Utrecht zonder problemen overgestapt. Je zelfvertrouwen groeit een beetje. Bij Roermond sloeg echter het noodlot toe. Een andere conducateur, ijverig in de uitoefening van zijn beroep, keek me uitermate streng aan en sprak met harde stem: 'U dient in Roermond deze trein te verlaten. Uw kaartje is ongeldig.' Protesten waren zinloos. De man was in staat geweest me hoogst persoonlijk buiten het NS materieel te deponeren. In Roermond maakte de chef met rode pet me duidelijk dat ik inderdaad fout zat. 'U heeft een loos kaartje gestempeld dat u eraan herinnert dat u in het buitenland met korting mag reizen.' Zelfvertrouwen naar nul. Harde schijf bijna gecrasht. Bijna. Gelukkig ken ik nog veel basale handelingen. Dat ik ooit tandpasta op mijn hoofd smeerde was meer het gevolg van een al dan niet opzettelijke verwisseling van tubes

door een van de kleinkinderen. Dat ik hele gesprekken voer op straat met vriendelijke mensen van wie ik maar niet op de naam kan komen, is niet meer dan vervelend. Het maakt je wel inventief en creatief. Via allerlei slinkse wegen probeer je de naam te achterhalen en soms lukt dat, denk je. Nadat je eindelijk een paar minuten lang opgelucht je gesprekspartner met Rob hebt aangesproken, krijg je weer een knauw wanneer hij bij het afscheid nemen zegt: 'ik heet Bart hoor.' Een vage kennis vertelde me dat ik veel knoflook moest eten. Dat schijnt goed te zijn voor onder andere het geheugen. Heb ik een tijdje gedaan, maar toen sprak me niemand meer aan op straat. Gestopt dus met die medicatie. Ook heb ik er eens een gewoonte van gemaakt om kostbare of dierbare spullen op een zeer veilige en logische plek op te bergen. Die vind ik dus nooit meer terug. Nu ben ik bezig met mijn harde schijf in twee partities te splitsen. De ene is een selectief geheugen. Daar staan data op die ik me wel eens wil herinneren. De ander is een hyperactief geheugen. De daarop opgeslagen data zijn direct oproepbaar en beschikbaar. Voorbeeld in de eerste bewaar ik de brieven van broeder fiscus, in de tweede de specificaties van mijn pensioen én de uitspraken van mijn kleinkinderen. Wissen blijft ook dan belangrijk. Mijn kleindochter van vier zegt tegen haar broer van zes die mijn auto heel cool vindt: 'Wacht maar tot opa dood is dan mag jij deze auto hebben.' Heb ik gewist.

Henk